

УДК 81'272:316.772.4:[005.334.008](477)(045)
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/98-2-48>

Оксана ЧОРНОУС,
orcid.org/0000-0001-8770-8869
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри мовної підготовки
Донецького державного університету внутрішніх справ
(Кропивницький, Україна) trollly@ukr.net

ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ РИЗИКИ В ПРОФЕСІЙНІЙ КОМУНІКАЦІЇ

У статті здійснено комплексний аналіз лінгвокультурних ризиків у професійній комунікації в міжнародному середовищі, що набуло особливої актуальності в умовах глобалізації та євроінтеграції України. Автором обґрунтовано, що національно-культурні коди, укорінені в мовну свідомість, у кризові періоди можуть ставати джерелом прихованих ризиків, які впливають на ефективність міжнародної співпраці. У роботі докладно розглянуто теоретичні підходи до вивчення впливу культури на комунікацію, зокрема крізь призму теорії культурних вимірів. Акцентовано на таких параметрах, як маскулінність / фемінність та індивідуалізм / колективізм, що визначають специфіку добору мовних засобів та рівень емоційності висловлювань.

Окрему увагу приділено трансформації національних символів та архетипів в українському дискурсі під впливом війни. Доведено, що слова з виразним національним забарвленням, які органічно сприймаються в межах внутрішнього контексту, у міжнародних проєктах можуть інтерпретуватися як надмірна патетика або політична упередженість. Досліджено ризики, пов'язані з високим рівнем ввічливості та непрямой комунікації українців, що може призводити до неоднозначного трактування відмов іноземними партнерами.

Виявлено негативний вплив залишків радянського адміністративного дискурсу та канцелярської мови на сучасну ділову комунікацію. Проаналізовано проблему недостатнього володіння нормами сучасної української літературної мови, особливо в контексті використання новітніх термінів, які ще не мають усталених українських відповідників. У роботі описано сфери професійної діяльності за рівнем лінгвокультурного ризику та запропоновано практичні механізми їх мінімізації. Наголошено, що усвідомлення та вчасна корекція лінгвокультурних ризиків є критично важливою умовою підвищення конкурентоспроможності українських фахівців на світовій арені.

Ключові слова: лінгвокультурні ризики, професійна комунікація, національно-культурний код, взаємодія, мова.

Oksana CHORNOUS,
orcid.org/0000-0001-8770-8869
Candidate of Philological Sciences, Associate Professor;
Associate Professor at the Department of Language Training
Donetsk State University of Internal Affairs
(Kropyvnytskyi, Ukraine) trollly@ukr.net

LINGUOCULTURAL RISKS IN PROFESSIONAL COMMUNICATION

The article provides a comprehensive analysis of linguocultural risks in professional communication within an international environment, which has become particularly relevant in the context of globalization and Ukraine's European integration processes. The author argues that national-cultural codes, deeply rooted in linguistic consciousness, can become a source of hidden risks during periods of crisis, significantly impacting the effectiveness of international cooperation. The study thoroughly examines theoretical approaches to the influence of culture on communication, specifically through the lens of cultural dimensions theory. Emphasis is placed on parameters such as masculinity/femininity and individualism/collectivism, which determine the choice of linguistic means and the level of emotional intensity in discourse.

Special attention is paid to the transformation of national symbols and archetypes in Ukrainian discourse under the influence of the war. It is proven that words with distinct national coloring, which are perceived naturally within the domestic context, may be interpreted in international projects as excessive pathos or political bias. The study investigates the risks associated with the high level of politeness and indirect communication typical of Ukrainians, which often leads to ambiguous interpretations of refusals by foreign partners.

The research identifies the negative impact of remnants of Soviet administrative discourse and bureaucratic clichés on modern business communication. The problem of insufficient mastery of the norms of the modern Ukrainian literary language is analyzed, especially concerning the use of new terms that do not yet have established Ukrainian equivalents. The author classifies professional spheres by the level of linguocultural risk and proposes practical mechanisms for their minimization. It is emphasized that the awareness and timely correction of linguocultural risks are critical conditions for increasing the competitiveness of Ukrainian specialists in the global arena. This research contributes to a deeper

understanding of how linguistic nuances shape professional relationships and offers a roadmap for professionals to navigate the complexities of multicultural dialogue in a rapidly changing world.

Key words: *linguocultural risks, professional communication, national-cultural code, interaction, language.*

Постановка проблеми. Упродовж останніх років значно активізувалася міжнародна професійна комунікація, яка розгортається в складних умовах глобалізації, євроінтеграційних процесів України, гібридних загроз, модернізації та поглиблення напрямів взаємодії в бізнесі, дипломатії, юриспруденції, політиці тощо. На цьому тлі особливої значущості набувають національно-культурні коди, які настільки глибоко вкорінені в мовну свідомість учасників комунікації, що можуть перетворитися на джерело прихованих ризиків. Спектр останніх коливається від незначних непорозумінь та зниження ефективності співпраці до гострих конфліктів, які практично унеможливають будь-які контакти між представниками різних культур. Особливо нагальною означена проблема постала в українському контексті з 2022 року, коли в суспільстві різко посилюлися негативні тенденції, збільшилася емоційність, критичність висловлювань не лише в приватному спілкуванні, а й у професійних ситуаціях за участі міжнародних партнерів. Таке недостатнє усвідомлення лінгвокультурних ризиків українськими фахівцями, на нашу думку, може спричинити зниження їх конкурентоспроможності на міжнародній арені, що й зумовлює актуальність вивчення цієї теми та розроблення практичних механізмів мінімізації виявлених ризиків.

Аналіз досліджень. Різні аспекти професійної комунікації висвітлені в наукових розвідках Л. Воят, К. Дмитренко, В. Сошинської, Л. Філюк та ін. Проблеми міжкультурної взаємодії досліджували В. Аксьонова, В. Бойчук, О. Максимович, В. Манакін, І. М'язова, І. Фецько та ін. Комунікативну лінгвістику докладно описано в роботах Ф. Бацевича, О. Селіванової, М. Пентилюк. Не лишаються поза увагою науковців й питання комунікативних перешкод, бар'єрів у спілкуванні (М. Козирев, Г. Лещук, В. Жмайлов, А. Орел). Водночас лінгвокультурні ризики в професійній комунікації потребують подальшого дослідження.

Метою статті є аналіз лінгвокультурних ризиків в професійній комунікації в міжнародному середовищі, окреслення їхніх джерел та шляхів мінімізації таких ризиків. Для реалізації поставленої мети вважаємо за необхідне виконати такі завдання: 1) проаналізувати теоретичні підходи до вивчення впливу культури на комунікацію та визначити їх релевантність для професійного

дискурсу; 2) виявити та описати основні джерела лінгвокультурних ризиків у професійній комунікації; 3) проілюструвати прояви таких ризиків на прикладах з різних професійних сфер та визначити потенційний рівні залежно від галузі; 4) визначити можливі шляхи мінімізації лінгвокультурних ризиків.

Виклад основного матеріалу. У 1980 році науковій спільноті було презентовано теорію культурних вимірів, що описувала національні культурні особливості та пояснювала, як саме культура суспільства впливає на цінності її представників (Hofstede, 2011: 7). З-поміж основних показників, виокремлених Г. Гофстедом, привертають увагу маскуліність і фемінність, які визначають, зокрема, мінімальну чи максимальну емоційну диференціацію між статями, орієнтацію на силу чи співчуття до слабшого. Істотним для пропонованого дослідження вважаємо також критерій «індивідуалізм – колективізм», що виявляються через домінування власної думки, пріоритетність «Я» або, навпаки, колективного «ми». Ці параметри мають значущість для пояснення відмінностей у доборі та інтерпретації мовних засобів у професійній комунікації в разі залучення представників різних культур. Теорія Г. Гофстеде послугувала підґрунтям для подальших наукових досліджень і дістала розвиток та уточнення, зокрема в працях «Riding the Waves of Culture: Understanding Cultural Diversity in Business» (Trompenaars & Hampden-Turner, 1997), «Individualism: A Valid and Important Dimension of Cultural Differences Between Nations» (Schimmack et al., 2005) тощо.

Означені аспекти також набули належного висвітлення в українській науці. Насамперед вважаємо за необхідне звернутися до висновків О. Домніч, яка зазначає, що в мовній свідомості представників певної національно-лінгвокультурної спільноти, у її мові та культурі фіксуються національно-культурні коди (Домніч, 2019: 50–51). Вони виявляються в дискурсі й становлять собою унікальну інформацію, що репрезентує національні символи, стереотипи, архетипи, завдяки яким з'являється можливість ідентифікувати ту чи ту спільноту, розкрити особливості її світогляду, світосприйняття та світобачення. У цьому контексті стає цілком очевидним, чому таке явище, як патріотизм, набуває відмінних обрисів у різних спільнотах: в одних розуміння

патріотизму пов'язують з політикою, в інших – з географією батьківщини, а в деяких патріотизм має незначну вагу або й загалом сприймається негативно. Українці, на відміну від інших, асоціюють патріотизм з любов'ю до рідної землі, мови й традицій, а через тривалу боротьбу за незалежність – з національною єдністю, захистом, волонтерством (Бевз, 2024: 154–155). Сильний патріотичний, етичний та емоційно-оцінний компонент часто відбивається на професійній комунікації, що помітно у формулюваннях з 2014 року й особливо посилюється після початку повномасштабного вторгнення. Прикладом можуть послугувати слова з виразним національним забарвленням, як-от *зрада, героїзм, свобода, ворог, свої / чужі*, здатні активізуватися навіть у нейтральному контексті ділової комунікації: «...розмова про мужність і героїзм в ім'я свободи, незалежності та демократичного розвитку нашої держави» у листі МОН № 1/9-412 від 13 серпня 2014 року «Про проведення Уроків мужності» (Про проведення, 2014), «...Ворог регулярно проводить інформаційні операції в мережі...» у дописі пресслужби Рівненської ОДА на сайті від 21 травня 2024 року (Від імені, 2024). Якщо в українських реаліях такі конструкції та додаткове навантаження сприймаються органічно, то в міжнародних проєктах вони можуть бути потрактовані як надмірна патетика, політична упередженість, а в поєднанні з емоційним стилем комунікації, який в українців переважає над нейтральним (відкрита демонстрація почуттів та емоцій) (Лозінська, 2025: 4), може стати причиною ескалації конфлікту чи заострення суперечностей.

Ще один ризик вбачаємо у високому рівні ввічливості та непрямості комунікації, що властиві українцям. У науковій спільноті превалює думка, що український мовленнєвий етикет – це сформована історично система усталених формул ввічливості, що віддзеркалює специфіку мовної свідомості народу та ключові риси його ментальності, зокрема доброзичливість, толерантність, щирість, приязність та ввічливість (Мельничук, 2005: 15). Зазначені характеристики переносяться й на вітчизняну ділову культуру та детермінують схильність українців до непрямості відмови, пом'якшення критики, уникнення категоричного «ні», що узгоджується з теорією позитивної та негативної ввічливості П. Браун та С. Левінсона (Brown & Levinson, 1987). Так, на заміну прямолінійному твердженню «*Це неможливо*» постають конструкції на кшталт «*Це буде досить складно*», «*Можливо, варто ще обміркувати*», «*Такий підхід потребує ще уточнення*» тощо: «...Тому що оче-

видно, що на травень це досить складно буде зробити, можливо, осінь була би кращим періодом, наприклад...» (Стенограма, 2022). У таких випадках ввічливість регулює процес спілкування та сприяє «створенню гармонійних і доброзичливих взаємин засобами мови» (Болотнікова, 2019: 65). Однак під час комунікації з іноземними партнерами вона виконуватиме роль дестабілізаційного чинника, адже співрозмовники можуть розтлумачити таку непрямую відмову як згоду або принаймні невизначеність. У професійній комунікації це може спричинити появу таких ризиків, як порушення остаточних термінів виконання завдань, зниження їхньої якості, втрата лояльності з боку партнерів, хибне розуміння зобов'язань.

Крім названих вище, певні ризики вбачаємо у впливі радянського адміністративного дискурсу. Ідеться про бюрократичні штампи, канцеляризми, якими широко послуговувалися в радянський час для реалізації маніпулятивного імперського наративу. Такі фрагменти спорадично фіксуються й досі. Прикладом можуть послугувати мовні інструменти, які використовувалися за часів СРСР для утвердження колоніалізму: лексема *возз'єднання* та похідні застосовувалися для створення уявлення про історичну єдність народів, прикметники *братній, братерський* – для опису відносин між ними як родинних та обов'язкових, *великий* – для підкреслення вищості тощо (Яськова, 2023: 163, 176–177). Сьогодні деякі з них уже набули нового значення, що вимагає від фахівців уважності в разі вживання в тому чи тому контексті: так, іменник *возз'єднання* фіксується як компонент юридичного терміну «возз'єднання сім'ї», де вказує на спосіб збереження єдності родини (Термін «Возз'єднання сім'ї», б. д.), саме тому, наприклад, у твердженні «У державі вдосконалено процедуру возз'єднання сім'ї для реалізації прав громадян» його використано цілком умотивовано. Також ґрунтовного аналізу потребують узвичаєні з радянської доби в офіційній комунікації конструкції, які колись вказували на масштаб успіху: *ударна праця, колосальний успіх, подальший розквіт* тощо (Каганов, 2012: 268). Комунікація з використанням таких лексем надає зайвої урочистості, видається нещирою, що може створювати труднощі в спілкуванні з іноземними партнерами.

Ще одним аспектом, який потребує уваги, є недостатній рівень володіння нормами сучасної української літературної мови та обмежена мовленнєва практика учасників комунікації. Непоодинокими є випадки, коли фахівці, використовуючи ті чи ті терміни галузі, почуваються

невпевнено через нестачу лінгвістичних знань або необізнаність про зміни в орфографії, морфології тощо. Найбільші труднощі виникають з тими мовними одиницями, які були запозичені відносно нещодавно, тож перевірити їхнє написання або наголошування, особливості відмінювання за допомогою відповідних термінологічних словників доволі непросто. Як приклад, можемо навести низку термінів без усталених українських відповідників: *кетфішинг* (англ. catfishing) – вид онлайн-шахрайства у юриспруденції; *газлайтинг* (англ. gaslighting) – форма насильства у психології; *слатшеймінг* (англ. slutshaming) – критика та осуд жінок у сфері гендеру; *босинг* (англ. boss) – різновид цькування в трудових відносинах. Стосовно деяких із них лише нещодавно було порушено питання про формування наукової дефініції та закріплення в нормативно-правових актах. До таких належать *сталкінг* та *босинг*, на змістове наповнення та специфіку функціонування яких звернули увагу члени Національної асоціації адвокатів України (Поняття сталкінгу, 2025; Кохан, 2023). У зв'язку з юридичною невизначеністю постає інша проблема – правильне тлумачення того чи того поняття та донесення його змісту до респондента. У ситуаціях повсякденної професійної комунікації фахівець може скористатися описом, порівнянням, ілюстрацією прикладом для роз'яснення, однак в екстрених випадках недостатнє володіння літературною мовою та обмежені навички оперування термінологією можуть спричинити непорозуміння, юридичні помилки, втрату точності. Спостерігаються також випадки, коли фахівці перемикаються на суржик у критичних ситуаціях, відчуваючи нестачу знань норм сучасної української літературної мови.

До основних також уналежнюємо ризики через лінгвокультурні лакуни та невідповідність концептів. Наприклад, концепти *договір / угода*, *відповідальність*, *терміновість*, *конфіденційність* мають різні глибинні культурні смисли в українській та західній культурах: наприклад, українське «домовилися» часто не набуває юридичного значення, оскільки домовленості мають бути належним чином оформлені, що надаватиме їм юридично зобов'язувального характеру. Такі розбіжності можуть призводити до непорозуміння та конфліктів із партнерами-представниками інших культур.

Насамкінець окреслимо ризики, пов'язані з інформаційною агресією. Упродовж останніх років у професійному середовищі посилюється чутливість до слів-маркерів *зрада*, *пропаганда*,

колабораціонізм тощо, тож будь-які неоднозначні формулювання можуть сприйматися як нелояльність. Це спричинятиме втрату співробітників, поширення токсичної атмосфери в колективі.

В аспекті означеної проблеми вважаємо за необхідне звернути увагу на те, що, на нашу думку, сфери діяльності істотно різняться за рівнем лінгвокультурного ризику в українському контексті. Так, припускаємо, що високий рівень ризику можливий у таких сферах, як дипломатія, юриспруденція, освіта, політична діяльність тощо. Їм властиві аксіологічна маркованість, патетика, а також непряма відмова. Середній рівень ризику можливий для медицини, державної служби, у яких посилюються такі ризики, як канцеляризми, лакуни, надмірна емоційна забарвленість. Помірний ризик можливий у логістиці, фінансах тощо, де можливі труднощі через термінологічні розбіжності, суржик тощо. Низький рівень можна спостерігати у вузько спеціалізованих технічних сферах, де фахівці володіють англійською мовою, тож відчувають менше культурне навантаження.

Для мінімізації ризиків вважаємо за необхідне запроваджувати навчання з міжкультурної комунікації, що передбачає вивчення власного культурного коду, а також специфіки культурного простору партнерів. Також може бути корисним розроблення корпоративних глосаріїв та інструкцій, наприклад, з нейтральних формулювань відмов. Крім того, доцільними можуть бути тренінги з лінгвокультурології, де можна ґрунтовніше дізнатися про англійську, німецьку тощо ділову культуру, інтеграція модуля міжкультурної комунікації в програми підвищення кваліфікації для фахівців. Можливе також використання нейтральних професійних шаблонів у комунікації, наприклад, електронне листування, які зменшують емоційне навантаження. Окреме місце належить застосуванню штучного інтелекту, зокрема для контролю нейтральності тексту.

Висновки. Лінгвокультурні ризики в професійній комунікації зумовлені глибоким впливом національно-культурних кодів на мовну свідомість. Сьогодні ці коди значно активізувалися, що може спричинити суттєві непорозуміння з міжнародними партнерами, заважати ефективній співпраці. З-поміж потенційних джерел конфліктів на особливу увагу заслуговують такі, як розбіжності в культурних вимірах, надмірна ввічливість, вплив деяких радянських штамів тощо. Зниження окреслених ризиків можливе за умови впровадження системних заходів, спрямованих на підвищення рівня мовної культури, навчання фахівців, розроблення внутрішніх стандартів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бевз Т. Патріотизм як соціокультурний феномен: досвід різних країн і український історіографічний вимір. *Українознавство*. 2024. Вип. 4. С. 152–171. [https://doi.org/10.17721/2413-7065.4\(93\).2024.317569](https://doi.org/10.17721/2413-7065.4(93).2024.317569)
2. Болотнікова А. П. Комунікативно-прагматична категорія ввічливості й поняття соціальної та психологічної дистанції. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2019. Вип. 38. Т. 2. С. 63–65.
3. Від імені МОН надсилають фейкові листи щодо збору даних школярів для реєстру призовників. Рівненська обласна державна адміністрація. URL: <https://www.rv.gov.ua/news/vid-imeni-mon-nadsylaiut-feikovyi-lysty-shchodo-zboru-danykh-shkoliariv-dlia-reiestru-pryzovnykiv> (дата звернення: 16.04.2026).
4. Домніч О. Національно-культурний код у лінгвістичній парадигмі знання. *Мовні і концептуальні картини світу*. 2019. Вип. 66. Т. 2. С. 42–55.
5. Каганов Ю. О. Радянський мовний дискурс: політико-ідеологічні особливості та протидія. *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету*. 2012. Вип. 32(1). С. 267–272.
6. Кохан Н. Босинг до працівника: алгоритм дій для його доведення та можливість притягнути керівника до відповідальності. Вища школа адвокатури НААУ. URL: <https://www.hsa.org.ua/blog/bosing-do-pracivnika-algoritm-dii-dlia-iogo-dovedennia-ta-mozhlyvist-prytiagnuti-kerivnika-do-vidpovidalnosti> (дата звернення: 16.04.2026).
7. Лозінська Л. Д. Застосування моделей Хофстеде та Тромпенаарса в українському консалтингу. *Економіка та суспільство*. 2025. Вип. 77. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-77-2>
8. Мельничук О. М. Український мовленнєвий етикет : синтаксично-стилістичний аспект: автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Чернівці, 2005. 22 с.
9. Поняття сталкінгу має бути юридично визначеним, – Комітет НААУ. Національна асоціація адвокатів України. URL: <https://unba.org.ua/news/9913-ponyattya-stalkingu-mae-buti-yuridichno-viznachenim-komitet-naau.html> (дата звернення: 16.04.2026).
10. Про проведення Уроків мужності: лист Міністерства освіти і науки України № 1/9-412 від 13 серпня 2014 року. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-provedennya-urokiv-muzhnosti> (дата звернення: 16.04.2026).
11. Стенограма засідання Комітету 08.02.2022. Комітет з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва. URL: https://komzak.rada.gov.ua/news/Zasidaniy_komit/Stenogramy/74102.html (дата звернення: 16.04.2026).
12. Термін «Возз'єднання сім'ї». Термінологія законодавства / Законодавство України. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/term/4670:8731> (дата звернення: 16.04.2026).
13. Ясакова Н. Радянський колоніалізм, українська лексикографія і функціонування прикметників. *Соціальне у мові та мова в соціумі*: монографія на пошану доктора філологічних наук, професора Лариси Масенко. Київ : НАУКМА, 2023. С. 134–180.
14. Brown P., Levinson S. C. Politeness: Some universals in language. Cambridge University Press, 1987. 345 p.
15. Hofstede G. Dimensionalizing cultures: The Hofstede model in context. *Online Readings in Psychology and Culture*. 2011. Vol. 2(1). <https://doi.org/10.9707/2307-0919.1014>
16. Schimmack U., Oishi S., Diener E. Individualism: A valid and important dimension of cultural differences between nations. *Personality and Social Psychology Review*. 2005. Vol. 9(1). P. 17–31. https://doi.org/10.1207/s15327957pspr0901_2

REFERENCES

1. Bevez, T. (2024). Patriotyzhm yak sotsiokulturnyi fenomen: dosvid riznykh krain i ukrainskyi istoriografichnyi vymir [Patriotism as a sociocultural phenomenon: Experience of different countries and Ukrainian historiographical dimension]. *Ukrainoznavstvo*, 4, 152–171. [https://doi.org/10.17721/2413-7065.4\(93\).2024.317569](https://doi.org/10.17721/2413-7065.4(93).2024.317569) [in Ukrainian].
2. Bolotnikova, A. P. (2019). Komunikatyvno-prahmatychna katehoriia vvishlyvosti i poniattia sotsialnoi ta psykholohichnoi dystantsii [Communicative-pragmatic category of politeness and concept of social and psychological distance]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriya: Filolohiia*, 38(2), 63–65. [in Ukrainian].
3. Rivne Regional State Administration. (2024, May 21). Vid imeni MON nadsylaiut feikovyi lysty shchodo zboru danykh shkoliariv dlia reiestru pryzovnykiv [On behalf of the MES, fake letters are sent regarding the collection of students' data for the conscript register]. <https://www.rv.gov.ua/news/vid-imeni-mon-nadsylaiut-feikovyi-lysty-shchodo-zboru-danykh-shkoliariv-dlia-reiestru-pryzovnykiv> [in Ukrainian].
4. Domnich, O. (2019). Natsionalno-kulturnyi kod u lnhvistychnii paradyhmi znannia [National-cultural code in the paradigm of modern linguistic studies]. *Movni i kontseptualni kartyny svitu*, 66(2), 42–55. [in Ukrainian].
5. Kahanov, Yu. O. (2012). Radianskyi movnyi dyskurs: polityko-ideolohichni osoblyvosti ta protydiia [Soviet linguistic discourse: Political-ideological features and opposition]. *Naukovi pratsi istorychnoho fakultetu Zaporizkoho natsionalnoho universytetu*, 32(1), 267–272. [in Ukrainian].
6. Kokhan, N. (2023). Bosynh do pratsivnyka: alhorytm dii dlia yoho dovedennia ta mozhlyvist prytiahnuti kerivnyka do vidpovidalnosti [Bossing against an employee: An algorithm of actions for its proof and the possibility of holding the manager accountable]. *Vysshcha shkola advokatury NAAU*. <https://www.hsa.org.ua/blog/bosing-do-pracivnika-algoritm-dii-dlia-iogo-dovedennia-ta-mozhlyvist-prytiagnuti-kerivnika-do-vidpovidalnosti> [in Ukrainian].
7. Lozinska, L. D. (2025). Zastosuvannia modelei Khofstede ta Trompenaarsa v ukrainskomu konsaltnhu [Application of Hofstede and Trompenaars models in ukrainian consulting]. *Ekonomika ta suspilstvo*, 77. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-77-2> [in Ukrainian].

8. Ukrainian National Bar Association. (2025, January 29). *Poniattia stalkinhu maie buty yurydychno vyznachenym*, – *Komitet NAAU* [The concept of stalking must be legally defined, – UNBA Committee]. <https://unba.org.ua/news/9913-ponyattya-stalkingu-mae-buti-yuridichno-viznachenim-komitet-naau.html> [in Ukrainian].
9. Melnychuk, O. M. (2005). *Ukrainskyi movlenniievi etyket: syntaktychno-stylistychnyi aspekt* [Ukrainian speech etiquette: Syntactic and stylistic aspect] [Author's abstract of Candidate of Science dissertation, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University]. [in Ukrainian].
10. Ministry of Education and Science of Ukraine. (2014, August 13). *Pro provedennia Uroktiv muzhnosti: Lyst MON No. 1/9-412* [On holding Lessons of Courage: MES Letter No. 1/9-412]. <https://mon.gov.ua/npa/pro-provedennya-uroktiv-muzhnosti> [in Ukrainian].
11. Komitet z pytan zovnishnoi polityky ta mizhparlamentskoho spivrobitnytstva. (2022, February 08). *STENOHRAMA zasidannia Komitetu z pytan zovnishnoi polityky ta mizhparlamentskoho spivrobitnytstva* [TRANSCRIPT of the meeting of the Committee on Foreign Policy and Interparliamentary Cooperation]. https://komzak.rada.gov.ua/news/Zasidaniy_komit/Stenogramy/74102.html [in Ukrainian].
12. Termin “Vozziednannia simii” [The term "Family Reunification"]. (n.d.). In *Terminolohiia zakonodavstva / Zakonodavstvo Ukrainy*. Ofitsiinyi vebportal parlamentu Ukrainy. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/term/4670:8731> [in Ukrainian].
13. Yasakova, N. (2023). Radianskyi kolonializm, ukrainska leksykohrafiia i funktsionuvannia prykmetykiv [Soviet colonialism, Ukrainian lexicography and the functioning of adjectives]. In *Sotsialne u movi ta mova v sotsiumi: monohrafiia na poshamu doktora filolohichnykh nauk, profesora Larysy Masenko* (pp. 134–180). NaUKMA. [in Ukrainian].
14. Brown, P., & Levinson, S. C. (1987). *Politeness: Some universals in language*. Cambridge University Press.
15. Hofstede, G. (2011). Dimensionalizing cultures: The Hofstede model in context. *Online Readings in Psychology and Culture*, 2(1). <https://doi.org/10.9707/2307-0919.1014>
16. Schimmack, U., Oishi, S., & Diener, E. (2005). Individualism: A valid and important dimension of cultural differences between nations. *Personality and Social Psychology Review*, 9(1), 17–31. https://doi.org/10.1207/s15327957pspr0901_2

Дата першого надходження статті до видання: 17.04.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 05.05.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 25.05.2026

Стаття поширюється на умовах
ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

